

Bogusz Wasik

archeolog, konserwator

archaeologist, conservator

Zamek prokuratorski w Unisławiu. Układ przestrzenny i technika budowy w świetle badań archeologiczno- -architektonicznych

The Prosecutor's Castle in Unisław. Spatial layout and construction technique in the light of archaeological and architectural research

Abstrakt

Zamek w Unisławiu na ziemi chełmińskiej był do niedawna jedną z najsłabiej rozpoznanych warowni krzyżackich. Nie była znana jego forma, a źródła historyczne dostarczały jedynie przesłanek do jego chronologii. Przeprowadzone w 2017 r. badania archeologiczno-architektoniczne skupione były na terenie zamku wysokiego, ale towarzyszące im obserwacje pozwoliły także na określenie układu budowlany: na trójczłonową warownię składały się zamek wysoki i dwa przedzamcza. Badania wykazały, że zamek murowany wzniesiono na miejscu komturskiej warowni drewniano-ziemnej, a inwestycję tę łączyć należy z rezydującymi od 2. ćw. XIV w. w Unisławiu prokuratorami. Głównym elementem zamku wysokiego był masywny dom wieżowy, osłonięty od strony przedzamcza murem obronnym. Na przełomie XIV i XV w. zamek został rozbudowany – dodano nowe budynki, w tym bramny. Badania dostarczyły także podstaw do rekonstrukcji szczegółów techniki budowy zamku. Kres funkcjonowania warowni przyniosła wojna trzynastoletnia (1454-1466).

Słowa kluczowe: zamek, dom wieżowy, historia technik budowlanych, zakon krzyżacki

Abstract

The castle in Unisław on Chełmno Land has until recently been one of the least-known Teutonic strongholds. Its form was unascertained, and historical sources provided only some premises for its chronology. The archaeological and architectural research carried out in 2017 focused on the area of the high castle, but the accompanying observations also enabled to determine the layout of the structure: the three-part stronghold consisted of a high castle and two wards. The research has shown that the brick castle was erected on the site of the wooden and earthen commandery stronghold, and this investment should be connected with the prosecutors residing in Unisław from the 2nd quarter of the 14th century. The main part of the high castle was a massive tower house, shielded from the side of the ward with a defensive wall. At the turn of the 15th century, the castle was extended – new buildings were added, including gates. The research also provided the basis for the reconstruction of the details of castle construction techniques. The stronghold was captured and destroyed during the Thirteen Years' War (1454-1466).

Keywords: castle, tower house, history of building techniques, the Teutonic Order

Dr Bogusz Wasik, absolwent archeologii (specjalność – archeologia architektury) w Instytucie Archeologii Wydziału Nauk Historycznych oraz ochrony dóbr kultury (specjalność – konserwatorstwo) w Instytucie Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Autor rozprawy doktorskiej pt. *Budownictwo zamkowe na ziemi chełmińskiej (XIII-XV wiek)*, obronionej w Instytucie Archeologii UMK. Do jego zainteresowań należy *architectura militaris* oraz historia technik budowlanych. Brał udział w badaniach archeologicznych zamków ziemi chełmińskiej. Aktualnie uczestnik projektu badawczego „Castrum Terrae Culmensis – na rubieży chrześcijańskiego świata”, prowadzonego przez Marcina Wiewiórę z Instytut Archeologii UMK.

Bogusz Wasik, PhD, a graduate in archaeology (specialisation – archaeology of architecture) at the Institute of Archaeology of the Faculty of History, as well as Protection of Cultural Heritage (specialisation – conservation) at the Institute of Monuments and Conservation, the Faculty of Fine Arts of the Nicolaus Copernicus University in Toruń. He received his PhD at the Institute of Archaeology at the Nicolaus Copernicus University for the dissertation titled: *Budownictwo zamkowe na ziemi chełmińskiej (XIII-XV wiek)*. His interests include *architectura militaris* and the history of construction techniques. He has participated in archaeological research of castles in the Chełmno Land. Currently a participant in a research project “Castrum Terrae Culmensis – at the borders of the Christian world”, led by Marcin Wiewióra from the Institute of Archaeology of the Nicolaus Copernicus University.